

**Rigor Moderatus Doctrinæ Pontificiæ Circa Usuras A SS.
D. N. Benedicto XIV. Per Epistolam Encyclicam Episcopis
Italiæ Traditus**

Specimina ulteriora exhibens Moderationis Pontificiæ, à P. Concina violatæ

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii, 1751

Sectio IX. P. Daniel Concina Moderationem Pontificiam circa Contractus,
per quos pecunia collocatur ad lucrum, graviter violat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63780)

SECTIO IX.

P. Daniel Concina Moderationem Pontificiam circa Contractus, per quos pecunia collocatur ad lucrum, graviter violat.

§. 294.

SS. Pontifex BENEDICTUS XIV. in Literis suis Encycli-
 cis affirmat, posse multoties pecuniam ab unoquoque suam, per
 alios diverse prorsus naturæ à mutui natura contractus, rectè col-
 locari & impendi, sive ad proventus sibi annuos conquirendos, si-
 ve etiam ad licitam mercaturam, & negotiationem exercendam,
 honestæque indidem lucra percipienda. (Diff. I. §. 8.) Enume-
 rati sunt in hac Dissertatione Contractus plures, quorum ali-
 qui omnes dotes ad lucrum ex pecuniis obtinendum requi-
 sitas, absque ulla controversia complectuntur: alii non ab
 omnibus probantur. Mentem de iis meam patefeci: ut ta-
 men aliorum iudicio meum præferatur, à nemine exigo.
 Alia methodo utitur P. DANIEL CONCINA, qui dum in
 suo ad Literas Pontificias *Commentario*, & altero Tractatu *de*
Usura Contractus Trini omnia pleno in lumine collocari idem-
 tidem gloriatur, Contractus genio suo non arridentes, iis
 fere argumentis, quæ contra plerosque contractus ad lu-
 crum ex pecunia conquirendum aptos pugnare deprehen-
 duntur, eaque Zeli amaritudine rejicit, quæ Moderationis
 Pontificiæ cancellos eo evidentius egreditur, quo evidentio-
 res demonstrationes hic Author jaçtitat. Duplici igitur ra-
 tione circa Contractus à Moderatione Summi Pontificis di-
 scedit hic Author, I. Adhibendo argumenta, quæ elimina-
 rent omnes Contractus, per quos pecunia collocatur ad lu-
 crum. II. Jaçtando evidentes demonstrationes, quarum
 æquivocationes facilè detegi possunt. In utroque hoc ge-
 nere

P. Concina
 violat Mo-
 deratio-
 nem Ponti-
 ficiam,

nere pauca læsæ Moderationis exempla seligimus, cum universum Tractatum & Commentarium exscribere non lubeat.

§. 295.

*Rejiciendo
universim
conventio-
nes impli-
citas :*

Universim conventiones implicitas non alia ex ratione, quàm ex arbitrio suo rejicit. (a) Eâdem verò operâ contractum Cambii, Affecurationis, aliòsque plures condemnare convincitur, ubi sub paucis verbis variæ conventiones latent. Exigua Cambii schedula quàm multas, quàm varias obligationes involvit! (§. 61. seqq.) Commodissimum negotiandi usum, ad quem commercia sunt everta, evertit ille, qui conventiones implicitas damnat, non alia conatus sui laude, quàm si tolleret instrumenta ad commodiorem artium usum recens inventa; vel aboleret Algebræ signa, miro Arithmeticæ compendio excogitata. Imò ipse P. Concina ad contractus implicitos confugit, & tales quidem, quos in aliis Authoribus sibi invisit, sibilo & cachinno explosisset. Nam Contractum Censualem explicat per Emptionem fundi, & Locationem ejusdem, adeò ut Titius, cui Census annuus quinque aureorum in prædio Caii pro centum aureis consignatur, censeatur *emere* centum aureis prædium Caii, ejusque dominium acquirere; simul autem idem prædium *locare* Cajo, *præservatum* per alia bona in instrumento enumerata *contra evictionem*. (b) si cui calamus Concinius in manus veniret, effluerent inde forsitan phrasæ illi authori consuetæ, hanc larvam emptionis, hoc spectrum locationis, hoc figmentum præservationis contra evictionem, in cerebro Conciniiano natum esse: nec PIUM V. mentionem fecisse de locatione fundi: nec Cajum de vendendo pro centum aureis prædio, nec Titium de eodem emendo simul & locando cogitare: reclamaturum potiùs debitorem, si Notarius in Instrumento scriberet, prædium vendi pro centum aureis, ipsique dein locari: novam gigni contractuum trinitatem, Emptio-

Emptionis, Locationis, & Affecurationis contra evictio-
nem, ubi investigari possent omnes chimææ, in alio Con-
tractu trino acutè deprehensæ. His aliisque argutiis perse-
quitur P. Concina universim Contractus implicitos, & eâ-
dem operâ evertit plurimos Contractus tum à se, tum ab
omnibus aliis admissos.

(a) *Comment. fol. 144. & alibi sæpius.*

(b) *Ibid. fol. 183.*

§. 296.

Conventiones implicitæ, & sub modico verborum cor-
tice latentes, quas absque immoderati Zeli nota rejicere uni-
versim non licet, à plurimis aliter iniri non possunt, nisi per
piam quandam intentionem contrahendi meliori & hone-
stiori modo in hac provincia inter viros doctos & probos
consueto; requiri enim in omnibus plebeiis hominibus nec po-
test, nec debet accurata notitia singulorum contractuum. Pos-
sum pacisci de eo frumenti pretio exigendo, quo hodie frumen-
tum venditur in foro publico, ignarus quantum istud sit: cur
non liceat lucrum ex pecunia collocata pacisci per illum con-
tractum, qui in hac provincia à viris doctis & probis licitus,
honestusque judicatur, licet ejusdem natura mihi perspecta
non sit? Ponamus, Virum nobilem, qui hucusque pingues
annuos redditus ex Censibus realibus perceperat, novumque
ejusmodi Censum emere cogitat, legere in libris P. Danielis
Concina, per constitutionem Censûs emi prædium, ejusque
usum locari venditori, cum præservatione contra evictio-
nem: turbabitur his lectis Vir iste nobilis, scrupulisque an-
getur, quòd in Censibus realibus hucusque perceptis, ne-
que de emptione prædii, neque de ejus locatione cogitave-
rit: cum autem neque nunc satis penetret hoc vendendi &
locandi implicatum mysterium; tandem animo statuit, se
Censum modò oblatum emere omni meliori & honestiori

*Damnari-
do inten-
tionem
contra-
hendi me-
liori quo li-
cet modo,*

Diss. III.

C c

mo-

modo, quem P. Concina, Casuista junior quidem, antiquæ tamen disciplinæ moralis restaurandæ studio famosus, sub obscuro contractuum implicitorum involucro licitum & honestum judicat. Quis piam hanc intentionem improbabit? Quis opus esse dicat, ut hic Nobilis per Concinianam Theologiam efficiatur Angelus, qui conceptuum communicatione peragat sua commercia? (a) Et tamen intentionem hanc vocat P. Concina puerilem, ineptam, atque prorsus chimericam: (b) lepidissimum Casuistarum commentum: (c) mera figmenta, mera somnia, mera spectra in solis authorum mentibus residentia. (d)

(a) De Usur. contr. trin. fol. 131.

(b) Ibid. fol. 236. (c) Ibid. fol. 240.

(d) Ib. fol. 242.

§. 297.

plurimis contrahentibus necessariam, Hæc dictoria singulis fere paginis in Tractatu Casuistæ Veneti recurrentia, plerosque contractus, per quos pecunia collocari potest ad lucrum, evertunt, & plerosque homines ab omni mercatorum consortio excluderent, magno Reipublicæ damno. Certè si pia hæc intentio non sufficiat, nemo nisi geometricis demonstrationibus bene imbutus, emere poterit Censum vitalitium. Ut enim justum hujus pretium constituatur, spectari debet probabilitas de duratione vitæ hominum eidem classi adscriptorum, quæ notitia ex intricatissimo calculo eruenda est. (a) Quotusquisque est, qui dum mercatori pecunias numerat, alibi per cambium recipiendas, hujus contractûs non dico naturam probè penetret, sed saltem verba intelligat? an damnandi hi sunt ob piam intentionem contrahendi modo meliori & honestiori, quo in hac provincia homines docti & probi contrahere solent?

(a) Calculum hunc eruere ante paucos annos tentavit M. DEPARCIEUX in libro, cui titulus: *Essai sur les probabilités de la durée de la vie humaine, d'ou l'on deduit la manière de déterminer les Rentos viagères &c.*

§. 298.

§. 298.

Intemperantem calamum cohibere deberet favens huic *Et proba-*
 piæ intentioni Canon Synodi Diocesanae Brixinensis, anno *tam à Sy-*
 1603. celebratae, juxta quem (a) *neque damnandi sunt qui hoc*
 modo inter se contrahunt: do tibi centum, ut quotannis des mibi *nodo Bri-*
 quinque, MELIORI MODO quo id fieri justè poterit; quando *xinensi:*
 rerum quidem & personarum circumstantiæ omnes fuerint ejusmodi,
 ut saltem à doctioribus contractus eorum ad aliquem lucrandi modum
 justum revocari possit, tametsi ipsi contrahentes id bona fide igno-
 rent. Nam talis contractus re minimè est diversus ab iis, ad quos
 revocabitur. Si quis sensus humanitatis est in aliquo Autho-
 re, reprimi sanè deberet audax censura, qua dicitur hæc do-
 ctрина horrorem incutere doctis auditoribus, scandalumque maxi-
 mum. (b)

(a) *Sub tit. de usuris n. 23.*

(b) *De usur. contr. trin. fol. 130.*

§. 299.

Æquè immoderatum Zelum sapit fundamentum illud à *Improbando contra-*
 novitate desumptum, quo P. Concina Contractum sibi minùs *do contra-*
 probatum, & ex consecutione doctrinæ, si servare hanc *ctus no-*
 vellet aut sciret, plurimos alios contractus, & seipsum im- *vos:*
 pugnat, quod suprà (§. 33. 34. 73.) notatum fuit. Ut non
 tam contractus ipsos, quàm eorum potiùs patronos acerbùs
 impugnandi fucus esset, rejicit contrahendi quandam formam
 ex eo capite, quòd ALEXANDRO III. Pontifici & Theo-
 logis duodecimi sæculi fuerit incognita. (a) Ait, novitatis
 notam in contractu sufficere, ut reprobetur ab omnibus. (b)
 Quo argumento Cambiæ, Affecurationes, Montes Pietatis,
 Societas officiorum, Contractus Collaticus, Pactum fran-
 candi,

204 CAP. II. De Pecun. collocanda ad lucrum per Contractum.
candi, Obligationes Camerales, innumeræque alia negotia
rejiuntur & damnantur.

(a) *De usur. contr. tr. Diff. I. c. 5. §. 2. n. 8.*

(b) *Ibid. Diff. II. c. 1. §. 11.*

§. 300.

*Fingendo
scandalum
Aatholicorum.*

Non minùs improvidè P. Concina accusat Casuistas; quòd permittendo plures contractus sibi non probatos, præbeant hæreticis ansam calumniandi Catholicos, tanquam usuræ vocem seu spectrum insectantes, rem verò ipsam usurariam variis pigmentis illitam, & confictis ex genio titulis defendentes, ut suprâ insinuatum, (§. 181.) cum tamen in textibus Aatholicorum à P. Concina allatis, & facillè afferendis, loquantur Aatholici de iis fere titulis & contractibus, quos admittunt Summi Pontifices, Concilia, rigidissimi Theologi, & ipse P. Concina. Refert hic (a) doctrinam Gibalini, Cardinalis de Lugo, & Tamburini, asserentium, pignus peti posse in securitatem sortis: tum subdit: *oppositum docent Calvinus, Molinæus, Salmasius, Et omnes usuræ moderatæ Patroni.* Quid tum? an morari quem debet, si Calvinus diversam sententiam teneat in materia *de Cautionibus Et Pignoribus*? An usuræ crimen committi credit P. Concina, si pignus pro majore securitate debiti exigatur? An propter criminationes & Pharisaicum scandalum Aatholicorum improbare licet stipendia Missarum, mendicitatem Religiosorum, Indulgentiarum elargitionem, Sancti Jubilæi celebrationem, gratias Dispensationum? &c. &c. Id potiùs timendum, ne ex immodestia calami scandalum sumant Aatholici, dum optimos Scriptores, & omni veneratione dignos, qui plurima obsequia Catholicæ Ecclesiæ præstiterunt, risui, sannis, sibilis, à juvene Casuista Italo typis Romanis exponi, & sub schemate Zeli, acerbiter minimè Christianam deprehendunt. Piè graviterque ostendit S. GREGORIUS NAZIANZENUS,

NUS, (b) quantum omnibus Christianis noceat discordia mutua, ob quam ludibrio & risui gentilium exponuntur. Quinam autem sunt in culpa? Respondet: (c) *Hæc ii, qui Deum plus amant, quàm utile sit.*

(a) *De usur. contr. trin. fol. 158.*

(b) *In Apologetico n. 141.*

(c) *Ibid. n. 143.*

§. 301.

Plura ejusmodi argumenta afferre liceret, quibus P. Concina, dum nimium probat, nihil probat. Sic passim invenitur in mercaturam, quæ majori molimine lucrosas negotiationes exercet, putatque eam non exerceri sine avaritia, cum tamen Christus semper clamet contra divitias. Confundit hic Author ubique excessus & abusus cum usu: hac autem ratione possent A catholici detonare contra Missas, Conciones &c. quia nonnulli in stipendio pro illis exigendo ostendunt pecuniæ cupiditatem. Allegat textum *Ecclesiastici XXVII. v. 1. Propter inopiam multi deliquerunt, & qui querit locupletari, avertit oculum suum.* Damnatur haud dubiè his verbis nimium divitias congregandi studium. Si quis tamen ex iis universim industriam mercatorum vellet damnare, accusaret etiam inopiam, propter quam multi deliquerunt. Si mercatores ad regulas Concinianas negotiationem suam exercerent, plurimæ Indiarum & Americae regiones antiquis Idololatriæ tenebris essent involutæ. Alibi (*Diss. I. §. 106.*) notavimus, gravissima Reipublicæ damna, & extremam pauperum famem, quam Patres aliqui ex usuris timendam asserunt, non imminere ex usuris moderatis, quæ non majus imponunt onus, quàm Censurales & Montes Pietatis: quamvis libenter fateamur, quodvis peccatum, quale in omni usura involvitur, summè noxium esse Reipublicæ. Nihilominus P. Concina, sicut alibi usuras Unciarias cum

*Confundendo ab-
usum cum
usu.*

Centesimis, id est, minimas cum maximis confundit; ita etiam ejusdem generis damna, quæ usuras immodicas consequuntur, etiam moderatis adscribit. Æquè mirabile est argumentum, quo vastitatem agris ex permixta usura ominatur, exemplo ducto à Judæis, qui cum licitas sibi usuras credant, colendis agris non insudant. Longè aliter & inverso argumento nonnulli ratiocinantur, miranturque tantam Judæorum copiam tolerari in quibusdam locis, qui dum ad possessionem & culturam prædiorum non admittuntur, necessitate fere compelluntur ad fraudes & usuras.

§. 302.

*Nimis
acerbè in-
sectando
contra-
ctum tri-
num,*

Si Moderationem violat P. Concina, assumendo ea principia, quæ excluderent ex commercio humano contractus ab ipso met & aliis omnibus admissos: multo gravius eandem violat, dum contractus sibi non probatos, nimia verborum intemperie rejicit. Si unquam alibi, certè ubi agit contra Contractum Trinum, omnem Moderationem Summi Pontificis proculcat. Ex mente Moderatissimi Papæ BENEDICTI XIV. (a) Apostolica Sedes opinioni de licentia Contractus Trini, *etsi minùs congruere videatur Sixtinæ Constitutioni, nullam hæctenus censuram inussit, à qua proinde eidem infligenda debet Episcopus abstinere.* P. Concina verò *evidenter demonstrat, luculentis & ineluctabilibus demonstrationibus ostendit, eum esse damnatum & continere contradictiones adeò evidentes, ut in omnium oculos sese ingerant: ait, in universa probabilistica Theologia nullum commentum adeò festivum, nullum spectrum adeò ludicrum reperiri: vocat opinionem ridiculariam, omni destitutam ratione, inauditum commentum, inanissimum figmentum, evidenter bono sensui repugnans: chimæram, quæ in rerum natura revera non reperitur, nisi in libris Casuistarum, potuisset addere, in Decisionibus S. Rotæ Romanæ (§. 175.) mera somnia, mera spectra &c.* (b) Vel immoderata hæc est dictiorum agglomera-

meratio : vel BENEDICTUS XIV. nimia moderatione Episcopos cohibuit à monstro hoc severissimis Censuris profligando. Habet hæc Moderatio Pontificia, quod sibi timeat à Zelo Conciniiano. Hic excanduit in P. Lessium, quòd sententiam quandam moderatiore crisi *non esse facile admittendam* dixerit, in qua moderatione *confirmatam Casuistica propagationis originem* deprehendit P. Concina, uti notavi (*Diff. II. §. 393.*) quidni etiam succensebit moderatæ crisi, juxta quam opinio de Contractu Trino *minus congruere videtur Sixtinae Constitutioni*? Nam *aut negandum dogma Catholicum adversus usuram, aut improbandum esse Contractum Trinum*, adeò ineluctabili dilemmate demonstrare sibi videtur, ut nullam ad effugium rimam patere credat. (c) Timeo, ne juxta commune adagium cecidisse Cantherius in porta aliis videatur, dum P. Concina Tractatui suo præfigit Titulum : *Ujura Contractus Trini DEMONSTRATA.*

(a) *De Synod. Dioces. lib. 7. c. 50.*

(b) *De usur. contr. trin. fol. 41. 131. 150. 206. 210. 233. 247. & passim alibi.*

(c) *Ibid. fol. 163. 167.*

§. 303.

Immoderatus Zelus, quo Casuista Venetus persequitur Contractum Trinum, tantam ei confidentiam facit, ut sæpius provocet Adversarios suos ad exhibendum vel unicum Episcopale Edictum, vel Synodum in favorem Contractus Trini. (a) Edictum Episcopale supra dedimus : (§. 168.) Si verò istud sufficientem fidem apud Virum istum non inveniatur, proferimus etiam Synodum Dioecesanam Brixinensem, celebratam anno 1603. id est, septendecim annis post editam Constitutionem Sixti V. Ibi sub Rubrica *de usuris* n. 19. sic legimus : *Non improbamus contractum Societatis cum duplici asssecuratione, sortis nempe & lucri certi, quando cum mercatoribus, vel artificibus, vel agricolis, vel aliis id genus notabilem*

Toleratum à Synodo Brixinensi :

in-

industriam ad lucrum habentibus celebratur : nec altera pars præter æquum gravatur. Non est credibile, quòd synodus ista, cui CHRISTOPHORUS ANDREAS Episcopus, Solii Pontificii Assistens, præsedet, & ad quam Clemens VIII. singulares literas paterno affectu plenas misit, non improbasset hunc contractum, si eum ante annos paucos Sixtus V. tantâ evidentiâ tanquam jure naturali usurarium damnasset, quantam in ea Constitutione reperire se credit P. Concina. Neque credibile est, in Episcopatu Italiæ contermino ignoratam fuisse Constitutionem Sixtinam. Adjunguntur huic Synodo formulæ Contractuum vernaculo idiomate, illæ ipsæ, quas impressas Ingolstadii diximus, (§. 270.) quarum una pro celebrando Contractu Trino concepta est. (b) Quàm parum igitur Wilhelmus Baviaræ Dux decisionem Gregorii XIII. adversam credidit Contractui Trino, tam parum Synodus Brixinensis à permittendo isto Contractu se prohiberi censuit per Constitutionem Sixti V. Unde P. Concina præpropere Zelo (c) promisit, se illud inter cætera patefacturum, probabilistas hæcenus non potuisse, nec certè posse unquam in suæ opinionis (de Contractu trino) præsidium, aut Canonem, aut Synodum, aut Decretum aliquod Episcopale allegare. Si Jurium peritus esset hic Author, non tam leviter se offerret ad probandam *negativam*. Omnibus autem Lectoribus considerandum relinquo, quàm bellè in hanc Synodum quadrent dictæ Conciniæ in Authores quosdam, qui post Sixti V. Constitutionem Contractum trinum propugnarunt, effusa: (d) *Si bona fides, si simplex agendi ratio adesset; si salutis negotium cordi esset; si laxandæ Christianæ Ethicæ studium exularet; si denique obedientia, non dicam cæca, sed rationabilis, & necessarium erga Sedem Apostolicam obsequium vigeret, perspicua, decretoria, luculentissima hæc omnia apparent. &c.*

(a) *De usur. contr. trin. fol. 80.*

(b) Ea quæ Laicos concernunt, extrahi è Synodo, in vernaculam linguam

linguam transferri, imprimi & ex omnibus cathedris suae Dice-
ceseos publicari iussit Episcopus Brixinensis, Decreto signato
14. Januarii 1604. In isto extractu fol. 61. continetur formula Con-
tractus Trini, quam verbotenus apponere iuvat:

**Form einer Gesellschaft: Verschreibung / durch welche
einer sowohl seines Capitals und Haupt: Gelds / als jähr-
lich benenneten Gewinns versichert wird.**

Ich N. N. Handels, Handwerks, oder Bauersmann / bekenne hiemit
für mich und meine Erben / daß ich von N. N. zu Gelegenheit
meines Handels und Handthierung (meines Handwerks oder
meiner Baumannschaft und Hand: Arbeit) angenommen und emp-
fangen hab 1000. Gulden / mit dem Beding / daß ich die ganze
Gefahr der Haupt: Summa auf und über mich nehmen / und ihme
jährlich 3. 4. 5. Gulden vom Hundert / für sein gebührliehen be-
nanntlichen Gewinn bezahlen soll / und was über die gemeldten
3. 4. 5. Gulden vom 100. mir durch gemeldte Summa Gelds und
mein Arbeit oder fleiß für Gewinn zustehen wurde / soll gänglich
mir gebühren / darum daß ich die Gefahr der Haupt: Summa
und alles andern Verlusts allein auf mich genommen / dessen zu
mehrer Sicherheit / so wohl des Capitals / als jährlichen benann-
ten und pactirten Gewinns / hab ich ihme hiemit Pfand: weis
eingesetz / N. mein Schloß / Haus / Hoff / 2c. oder zu Bürgen
erbetten N. N. 2c. Wann er aber sein Haupt: Summa wieder zu
seinen eigenen Händen zunehmen gedacht / oder ich dieselben
nicht länger zu gebrauchen willens wäre / soll es ein Theil dem
andern ein halb Jahr zuvor aufkünden und aussagen. Alles treu-
lich und ohn geferde. Des zu Urkund 2c.

Hæc latinè sic reddi possunt.

**Formula Societatis, qua aliquis tam de summa Ca-
pitali, quàm de annuo certo lucro assicuratur.**

Ego N. N. Mercator, opifex, vel Agricola, hisce profiteor pro me
& hæredibus meis, me à N. N. pro commoditate meæ negotia-
tionis, artificii, agriculturæ, accepisse 1000. florenos, ea con-
ditione, ut totum periculum summæ capitalis in me suscipiam,
Diff. III. D d &

& eidem annuatim 3. 4. 5. florenos de centum, pro suo competente determinato lucro solvam, & quidquid lucri ultra nominatos 3. 4. 5. florenos de centum mihi per dictam summam pecuniæ, meumque laborem, vel industriam obvenisset, totaliter ad me pertineat, eo quod periculum summæ capitalis, & cujuscunque alterius damni solus in me susceperim. Pro majore autem securitate tam capitalis, quam annui dicti & conventi lucri, hypothecam ipsi constitui in mea arce, ædibus, prædio &c. vel fidejussores dedi N. N. &c. quando autem suam summam capitalem rursus repetere vellet, vel ego eadem non ultra uti desiderarem, id pars una alteri per dimidium anni antea denuñtiet. &c. &c.

(c) *De usur. contr. trin. fol. 15.*

(d) *Ibid. fol. 71.*

§. 304.

*Censum
personalem:*

Non multo mitius persequitur P. Concina Censum personalem utrinque redimibilem, tanquam usuræ larvam, purumque mutuam palliatum, idque ex tali ratione, qua plurimi alii innocentissimi contractus à commercio humano excluduntur, omnes scilicet illi, quibus vel Censum realis, vel spes aut jus in futuros annos emi dicitur. Nam quod per Censum personalem vendantur pensiones ipsæ, evidens putat P. Concina. (a) Unde infert, in Censu personali, quo pro mille præsentibus, præter obligationem ad sortem restituendam, venduntur pensiones annuæ, apertè committi usuram, qualis committitur, dum tibi creduntur mille, ut post decem annos eadem restituas, & interim singulis annis solvas quadraginta, vel quinquaginta. Nec locus, nec animus est disputandi de differentia contractuum, per quas res ipsa futura, vel solummodo spes & jus ad rem futuram emitur. (§. 136.) Id omnino negant Censuum personalium Patroni, quod hic contractus ex natura sua obliget ad restituendum pretium: ajunt, eum independentem à recentioribus legibus, ex natura sua ad modum cujuslibet alterius emptio-

ptionis esse irredimibilem; redimibilem autem fieri ex pacto adjecto, vel ex voluntate recentiorum legum. (§. 227.) Dum igitur ex leviculis his rationibus *evidenter* deducitur, Censum personalem utrinque redimibilem esse usurarium, violatur graviter *Moderatio* Summi Pontificis BENEDICTI XIV. qui gravioribus haud dubiè rationibus adductus, Censum merè personalem utrinque redimibilem non laudat, sed *vehementer suspicatur* in illo *eas desiderari conditiones, quas non solum Pontificia Constitutio, verùm etiam ipsum jus naturale, & Divinum exposcunt, ne sit larvatus contractus mutui, & propterea coram Deo usurarius. Sed quoniam nulla hætenus hac de re ab Apostolica Sede prolata est sententia, non decere, ait, ut Episcopus in sua synodo Censum personalem declaret ex natura sua usurarium.* (b) Ab hac Moderatione tantum abest P. Concina, quantum *vehemens suspicio* differt ab *evidenti demonstratione*.

(a) *Commentar. fol. 175.*

(b) *De Synod. Diac. lib. 7. c. 48.*

§. 305.

Contractibus quibus spes emitur, magis adhuc obstat *Spes futuri lucri:* doctrina Casuistæ Veneti, asserentis, quòd compensatio, quæ in *spe futuri lucri* consistit, *mentis partus sit, & confictæ umbræ.* (a) Verùm quid, amabo, emitur in jactu retis, nisi *spes* capiendorum piscium? spes igitur futuri lucri pretio æstimabilis est, ne emendo jactum retis emi dicatur *mentis partus, confictæ umbræ, ens rationis chimericum.* Ne autem hic Author loqui videatur contra omnes Legum, & Legis-peritorum sententiam, cumulat hanc doctrinæ confusionem nova confusione vocabulorum. (b) Diminutionem lucrisperati vocat pretium, & lucrum certum vocat mercem: adeoque qui promittit lucrum certum, erit venditor: & qui alteri indulget lucrum majus speratum, erit emptor. Nos cum legibus in-

verso modo loquimur, scilicet qui promittit lucrum certum minus, est emptor, cum emat spem lucri majoris incerti.

(a) De usur. contr. trin. fol. 206.

(b) Ibid. fol. 214.

§. 306.

Contra-
ctum Ger-
manicum.

De Contractu, quem *Germanicum* nominamus, (*Seç. VIII.*) quàm immoderatè sensurus sit P. Concina, abunde colligitur ex ejus libris, ubi similes conventiones à Gregorio XIII. absque ullo discrimine damnatas judicat, dissimulata illa clausula, qua Gregorius monet, non esse sibi intentionem damnandi aut prohibendi contractum, si quis sit in Germania, in quo quinque pro centum accipiuntur, aliis modo & forma celebratus. (§. 264.) Si P. Concina exigat formulas talis contractus, repono inprimis, ipsius auctoritatem in his partibus non esse tantam, ut, siue tales formulas probet, siue reprobet, Bavari eam ob causam quidpiam sint innovaturi. Nihilominus si pro Zelo suo omnem umbram usuræ eliminatam cupiat, suadeo, ut ipse nobis communicet formulas Contractuum tempore nuperi belli in Territorio Pontificio initorum, quorum Census annuos restrinxit BENEDICTUS XIV. ad 4. pro 100. (*Diff. II. §. 230. b.*) Nam, ut ait P. Concina (a) supposuit Pontifex legitimam eorundem celebrationem, cavítque solummodo, ne excessus pretii fiat &c. Ex his igitur formulis, si in manus nostras venirent, possent Bavari suos contractus ad libellam æquitatis Romanæ examinare & emendare. Interim adverto, BENEDICTUM XIV. consueta sua Moderatione noluisse, ut ii, quorum mentem explorabat, judicium ferrent de Contractu, qui controversiæ causam initio præbuerat, cum plura documenta non suppetere, quæ necessariò ad id requirebantur. (*Diff. I. §. 3.*) Caveat igitur P. Concina, ne leviter judicium suum interponat de

CON-

Contractu, de quo necessaria documenta ipsi non suppetunt, violaturus alioquin gravissimè Moderationem Pontificiam.

(a) *Commentar. fol. 181.*

§. 307.

Contra Contractus aliquos, quos in præsentì Dissertatione recensuimus, argumentatur identidem P. Concina, quòd his admisis in toto orbe nec vestigium nec vola usuræ moderatæ reperiri possit: ne igitur inanes, & ridiculariæ evadant Bullæ Pontificiæ contra usuras, admitti non posse eos contractus. Nollem ut ad respondendum provocarentur A catholici Germaniæ: hi enim permissis istis contractibus passim jactant, inveniri usuras in multis Montibus Pietatis: in multis urbibus cujusdam Regionis, ubi Hebræis permittuntur usuræ moderatæ, ac immoderatæ absque discrimine: in Censibus, quos extra Germaniam passim celebrari constat. Si verò ex Catholicis horum Contractuum Patronis quærat, Respondent isti, usuram committi, quando alius distinctus à mutuo contractus ex defectu annui redditus, vel negotiationis, locum non invenit, & tamen absque singulari titulo exigitur auctarium etiam modicum ultra sortem: quando sub nomine Contractus Censualis directè & primariò intenditur recuperatio sortis cum augmento: quando in illis locis, ubi Bulla Pii V. recepta dicitur, non servantur conditiones in ista Constitutione præscriptæ: quando in Germania Census annuus, vel quod ratione damni emergentis aut lucris cessantis exigi potest, mox ab initio concreditæ pecuniæ à sorte capitali detrahatur: quando interesse, quod post moram ex præsumptione absque ulteriori probatione adjudicatur, revera non subest &c. In his & similibus casibus dicunt, *inanem non esse, fatuamque omnem de usura questionem*, prout credit P. Concina. (a) Cùm autem hæc facillimè probari possint, expectant, an sponsionem suam imple-

His admisis, daretur tamen usura.

turus sit Clarissimus hic Casuista, dum Adversarios fidenter provocando ait: *hæc si probaverint, manus victas do, meque istius controversiæ ignorantissimum declaro.* (b) Tam acerbam declarationem non expectamus: sufficit nobis, si læsæ Moderationis Pontificiæ se reum declaret circa Contractus, per quos pecunia collocatur ad lucrum.

(a) *De usur. contr. trin. fol. 6.*

(b) *Ibid.*

CAPUT III.

Specimen III. Moderationis

§. 308.

Erga Authores contrarios

TACET PONTIFEX AUCTORES CONTRARIÆ SENTENTIÆ, EOSQUE CENSURIS AC CONTUMELIIS NOTARI VETAT. (*Diff. I. §. 25. 20.*)

§. 309.

P. Concina

DUm scripseram, quæ hucusque de Contractibus dicta sunt, afferuntur ad me Tomi novem *Theologiæ Christianæ Dogmatico-Moralis Auctore F. Daniele Concina*: in quibus iteratam mei nominis, & primæ Dissertationis de Rigore Moderato circa usuras mentionem reperio. Mox consilium cepi, foliorum, quæ huic Capiti Tertio destinata erant, potiorem partem impendendi Responsioni ad Digressiones Concinianas circa dictam meam Dissertationem primam *Theologiæ Christianæ* insertas. Eo libentiùs paucis solummodo verbis læsam Moderationem Pontificiam erga alios Authores exhibeo, quo plura immoderati calami Con-